

Vannfugltelling i Drammensvassdraget i nedre/østre Buskerud i januar 2005 og 2006

Bjørn Harald Larsen, Kendt Myrmo og Viggo Ree

Vannfugltellingene i januar 2005 og 2006 viste forbausende stabile bestander av svaner og de vanligste andeartene – med unntak av toppand, som med over 300 individer nær fordoblet sin tidligere rekordnotering. Det ble telt 377 knoppsvaner i 2005 mot 374 i 2006 og 436 sangsvaner i 2005 mot 435 i 2006! Tilsvarende tall for stokkand, kvinand og laksand var henholdsvis 750 og 730 ind., 472 og 468 ind. og 127 og 134 ind. Sothøne (44 ind.) og lappfiskand (5 ind., alle i Begna) hadde begge rekordnoteringer i 2006, mens opptreden av vipe (4 ind.) og krykkje (4 ind.) var spesiell i 2005 pga ekstreme værforhold under og i forkant av tellingene. Vipe ble registrert for første gang under disse tellingene i 2005, mens 2006 brakte sædgås (2 ind. ved Langesøya i Drammenselva) og svartand (2 hanner ved Lerskallen i Tyrifjorden) som nye arter for tellingene.

En landsomfattende telling av sangsvane samtidig med våre registreringer i januar 2005 viste at nedre/østre del av Drammensvassdraget i Buskerud var et av Norges aller viktigste overvintringsområder for sangsvane. Også for knoppsvane har området nasjonal betydning, mens det for andeartene er av stor betydning regionalt – for toppand og lappfiskand også i landsdelssammenheng.

Overvåkingen av overvintrende vannfugl i Drammensvassdraget i nedre/østre Buskerud ble gjenopptatt i januar 2003 (Larsen m.fl. 2003, Larsen & Myrmo 2004), først og fremst med formål å følge utviklingen i sangsvanebestanden i et av dens viktigste vinterområder i Norge. Overvåkingen skjer i regi av Norsk Ornitologisk forening, Hole og Ringerike lokallag og pågikk årlig i perioden 1990 til 2000 (Larsen 1992, 1993, 1996a, b og c, 1997, 1998, 1999, Larsen m.fl. 2000). Tellingene i 2005 og 2006 var dermed den tredje og fjerde i rekken etter at overvåkingen startet opp igjen.

I 2005 ble tellingene gjennomført slik;

Kendt Myrmo	Randselva (14.01.), Storelva (14.01.), Nordre Tyrifjorden (15.01.) og Mollvall (15.01.) og Hen-området i Begna (15.01.)
Bjørn Harald Larsen	Drammenselva og Vestfosselva (12.01.), søndre deler av Tyrifjorden (13.01.) og Sperillen og Begna (14.01.)

I 2006 ble hele området telt den 27.01., og mannskapet foretok tellinger i følgende vassdraget:

Kendt Myrmo	Randselva, Storelva og Nordre Tyrifjorden, samt Mollvall i Begna.
Bjørn Harald Larsen	Drammenselva, Vestfosselva og Tyrifjorden mellom Fjellstangen og Drolsumtangen.
Viggo Ree	Begna fra Sperillen til Hen, Tyrifjorden fra Tyristrand til Nakkerud og Vikersund-området.

Dekningsgrad, vær- og isforhold.

Tellingene omfattet Begna nedstrøms Sperillen, Randselva, Storelva, Tyrifjorden, Drammenselva, Vestfosselva og Loselva. I tillegg var Sperillen isfri i januar 2005, og det ble derfor også registrert vannfugl i denne innsjøen, samt i Begna fra Nes til fylkesgrensa mot Oppland. Tellingene foregår ved å registrere fra faste tellepunkt som gir god utsikt over

elvestrekningene/gruntvannsområdene. Kortere strekninger av Randselva og Vestfosselva går i tillegg for å få tilfredsstillende dekning.

Tellingene i 2005 ble foretatt over 4 dager, men faren for dobbelttelling skulle være liten da områdene med mest fugl og nærliggende lokaliteter ble talt samme dag. I 2006 ble hele undersøkelsesområdet dekt på samme dag, noe som selvsagt er det ideelle for å unngå dobbelttelling eller at fugl som flytter mellom områder ikke fanges opp.

I 2005 var førjulsvinteren, men spesielt perioden etter jul og fram til tellingene ble utført, usedvanlig mild og snøfattig. Dette førte til at Sperillen var helt isfri, noe som ikke har skjedd under disse tellingene siden 1992, samt at det fortsatt var ei lita råk i Steinsfjorden ved Småøyene – noe som også er svært uvanlig i januar. Alle elvene og hele Tyrifjorden, med unntak av de helt innerste, grunne delene av Nordfjorden, var isfrie. Bare langs Begna og Sperillen lå det fortsatt litt snø igjen, mest som et tynt lag med hard skare/is.

Vinteren 2005/2006 var mer normal med hensyn til vær og isforhold, selv om førjulsvinteren også dette året var mild og snøfattig. Etter nyttår kom det en del snø og temperaturen lå gjennomgående under null. Dette gjorde at Sperillen og Steinsfjorden frøs til rundt nyttår, og en kald periode rett forut for og under tellingene gjorde at også det meste av gruntvannsområdene i Nordre Tyrifjorden var islagte under tellingen.

Tellingene i 2005

Samlet telleresultat

Samlet ble det registrert 3482 vannfugler fordelt på 18 arter (Tabell 1). Dette var en kraftig økning fra de to foregående årenes svake resultat. En vesentlig årsak til økningen var de mange stormåkene som finner mat på Døvikfoss Avfallsplass ved Åmot og ellers oppholder seg på Bergsjø og ved Vikersund. I tillegg var det en forholdsvis stor økning i stokkand- og kvinandbestanden. Sangsvanebestanden gikk litt tilbake fra fjorårets gode resultat, og trolig skyldes det at Randsfjorden var isfri. Her lå det ca 100 sangsvaner på samme tid som tellingene i Buskerud ble gjennomført, noe som er svært uvanlig så seint på vinteren. **Det ble gjennomført en europeisk sangsvanetelling samme helg som tellingene foregikk (15.-16.01.), og sammen med Nord-Møre og Jæren/Dalane var denne delen av Buskerud de viktigste tilholdsstedene for sangsvane i Norge denne vinteren** (egne upubl. data). Knoppsvane viste oppgang for andre året på rad, og bestanden nærmer seg nå nivået på slutten av 1990-tallet. Området befester stillingen som et av landets viktigste overvintringsområder også for denne arten.

Den milde vinteren gjorde sitt til at toppand ble registrert i rekordhøyt antall; 181 ind. er det høyeste tallet vi har hatt under disse tellingene – som startet vinteren 1989/90. Også sothønetallet var forholdsvis høyt (22 ind.) og bare tre ganger tidligere har vi registrert overvintrende brunnakker i området. I år ble det sett 2 ind. i Storøysundet.

De ekstreme værforholdene under og rett i forkant av tellingen gjorde at det også ble gjort noen meget spesielle observasjoner. Harde sørlige og sørvestlige vinder førte både viper og krykkjer langt innover i landet. Vipe ble sett både på Bergsjø, ved Vikersund og rett nord for Vikersund 13.01., mens krykkje ble observert ved Vikersund (2k) 13.01. og i Nordfjorden (2 ad.) og på Sperillen utenfor Buttingsrud 14.01. (2k). Av andre sjeldne vinterarter ble dvergdykker (Mælingen i Storelva), storskarv (Geitøya i Tyrifjorden) og gråhegre (Onsakervika) notert.

De viktigste enkeltlokalitetene for svaner var Nordfjorden (161 ind.), Kroksund (82 ind.) og Lerskallen nord for Vikersund (61 ind.). Flere lokaliteter i nedre del av Drammenselva hadde store flokker med stokkand, mens toppanda var mest tallrik på Bergsjø og utenfor Lerskallen. Andre arter opptrådte mer spredt.

Tabell 1 Resultater fra tellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud 12.-15.01.2005.

Art	Sperillen	Begna	Rands- elva	Storelva	Tyri- fjorden	Drammens -elva	Vestfoss- elva	Sum
Knoppsvane		1	6	5	229	111	25	377
Sangsvane	35	74	18	2	246	32	29	436
Kanadagås	14				3	16		33
Brunnakke					2			2
Stokkand		15	63	45	148	366	113	750
Toppand		2	2	3	66	95	13	181
Kvinand	4	77	35	54	62	187	53	472
Laksand	4	4	1	1	59	56	2	127
Dvergdykker				1				1
Storskarv					1			1
Gråhegre					1			1
Sothøne					13	9		22
Vipe					3	1		4
Fiskemåke					25	1		26
Gråmåke	2				312	659		973
Svartbak					4	11		15
Krykkje	1				3			4
Fossefall		6	14		6	11		37
Sum vannfugl	60	179	139	111	1183	1555	235	3482

Sperillen

Hele innsjøen ble telt 14.01. De fleste fuglene oppholdt seg i Tosevika (bl.a. 21 sangsvaner og 14 kanadagjess) og ved Jutulbrua/Vesleøya (bla. 11 sangsvaner) på vestsida av fjorden. Midt ute på Sperillen sørvest for Buttingsrud lå det ei ung krykkje (2k) sammen med to gråmåker. Krykkja lettet og fløy sørover langs fjorden etter ei stund.

Følgende forkortelser er benyttet i tabell 2-15: KN=knoppsvane, SA=sangsvane, KA=kanadagås, ST=stokkand, TO=toppand, KV=kvinand, LF=lappfiskand, LA=laksand, DV=dvergdykker, SK=storskarv, SO=sothøne, FI=fiskemåke, GR=gråmåke, SV=svartbak, KR=krykkje, FO=fossekall, - = lokaliteten ikke undersøkt, # = helt islagt, * = delvis islagt.

Tabell 2. Resultater fra tellingene i Sperillen 14.01.2005.

Lok nr	Lokalitet	SA	KA	KV	LA	GR	KR	SUM
1	Nes-Storøya	3						3
2	Storøya-Bergodden	11		2	4	2	1	20
3	Tosevika-Gunbjørrud	21	14	2				37
	Sum lok 1-3	35	14	4	4	2	1	60

Begna

Tellingene i Begna foregikk også 14.01. Den viktigste lokaliteten var som vanlig Langstøa, men langt færre sangsvaner lå her enn det som var vanlig på 1990-tallet. Imidlertid lå det mange utenfor Henstjern, et par km lenger med langs elva, og møkk på isen viste at det hadde vært ei større råk i Henstjern tidligere (trolig fram til natt til 14.01., som var den første frostnatta på lenge). Som vanlig var det en stor kvinandflokk i Kongsstrømmen, men siden Sperillen var isfri var ikke tallet imponerende. Lappfiskand har vært et mer eller mindre fast innslag i Begna de siste vintrene, men glimret i år med sitt fravær.

Lok nr	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	FO	SUM
1	Høneren-Nes								0
2	Kongsstrømmen	1				30			31
3	Killingstrømmen							1	1
4	Killingstrømmen- Bergsund		6			1	2		9
5	Bergsund-Eriksplassen					12		3	15
6	Garntangen-Hallingby			4		7		1	12
7	Hallingby-Domningen		7			5			12
8	Langstøa		36	11		3	2	1	53
9	Pålerud-Hen		2						2
10	Hen-Føllum		23			1			24
11	Mollvall				2	18			20
	Sum lok 1-11	1	74	15	2	77	4	6	179

Randselva

Tellingene i Randselva ble utført 14.01., og vannfuglantallene var om lag som i et normalår. Det ble imidlertid registrert en del flere fossekall enn vanlig, noe som skyldes at Hvalsmoen nå er åpen for allmennheten og elvestrekningen gjennom den tidligere militærforlegningen viste seg å ha bra med fossekall.

Lok nr.	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	FO	SUM
1	Aslakrud-Viul	2			2	10			14
2	Viul-Hvalsmoen	4	13	2		8		13	40
3	Hvalsmoen-Hønefoss		5	61		17	1	1	85
	Sum lok. 1-3	6	18	63	2	35	1	14	139

Storelva

Det ble registrert færre vannfugl enn på mange år i Storelva, noe som trolig har sammenheng med at hele Tyrifjorden var isfri. Det mest bemerkelsesverdige var at tellingenes eneste dvergdykker ble observert ved Mælingen. Dette er første gang arten blir sett i Storelva under disse tellingene.

Tabell 5. Resultater av tellingene i Storelva 14.01.2005.

Lok. nr.	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	DV	SUM
1	Hønefoss-Monsrud			31		15			46
2	Monsrud-Busund bru	5	2	14	2	25		1	49
3	Busund bru-Averøya				1	14	1		16
	Sum lok. 1-3	5	2	45	3	54	1	1	111

Tyrifjorden

Antall overvintrende vannfugl i Tyrifjorden varierer sterkt med isforholdene, og når nå hele Tyrifjorden var isfri, samt at det også var ei lita råk i Steinsfjorden, førte det til at godt over 1000 vannfugler ble registrert i fjorden – og vi må helt tilbake til 1998 for å finne et bedre resultatet enn det.

Tabell 6. Resultater fra tellingene i Tyrifjorden 13.-15.01.2005. AV = andre vannfuglarter (se notnote). Steinsfjorden islagt med unntak av ei lita råk ved Småøyene.

Lok-nr	Lokalitet	KN	SA	KA	ST	TO	KV	LA	FI	GR	FO	AV	SUM
1	Steinsfjorden						3	14					17
2	Kroksundet	61	21	1	37	20	6	17				13	176
3	Storøysundet						1	15				2	18
4	Storøya-Geitøya	2										1	3
5	Sælabonn	5	25			11	6	7					54
6	Bønsnes-Gomnes												0
7	Onsakervika-Averøya	2					6					1	9
8	Nordfjorden	84	78				5		15	10		2	194
9	Nakkerudtangen-Fjellstangen	38	11				3						52
10	Fjellstangen-Drolsumtangen		61	2	4	32	3	1	2				105
11	Drolsumtangen-Natveit	8	40		46		14	1		2		2	113
12	Natveit-Vikersund	25	10		59	3	15	3	8	300	3	13	439
13	Syilling	4			2			1					7
	Sum lok. 1-13	229	246	3	148	66	62	59	25	312	3	34	1183

Andre vannfuglarter: Storskarv: 1 ind. ved Geitøya 15.01.
 Gråhegre: 1 ind. i Onsakervika 15.01.
 Brunnakke: 2 ind. Storøysundet 15.01.
 Sothøne: 7 ind. ved Vikersund 13.01. og 13 ind. Kroksund 15.01.
 Vipe: 2 ind. ved Natveit (lok. 11) og 1 ind. ved Vikersund 13.01.
 Svartbak: 4 ad. ved Vikersund 13.01.
 Krykkje: 1 juv. (2k) ved Vikersund 13.01. og 2 ad. Nordfjorden 13.01.

Drammenselva

Store mengder gråmåke ved avfallsplassen på Åmot trakk opp totalantallet, mens antallene av svaner og ender var normale eller litt over normalt. Det lå forholdsvis mye toppender mellom Langesøya og Gulskogen, mens knoppsvanene var mest tallrike mellom Steinberg og Mjøndalen.

Lok nr	Lokalitet	KN	SA	KA	ST	TO	KV	LA	GR	SV	FO	AV	Sum
1	Bergsjø	41	15	16	9	39	49	13	50	2		10	245
2	Kalfoss - Sporpind						34	1			7		42
3	Åmot	2			4		2	2	450	1	2		463
4	Skotselv						6	1					7
5	Hellefoss-Hokksund						12				2	1	15
6	Hokksund-Horgen	6	2		2		8	7					25
7	Steinberg-Mjøndalen	50	15		123	15	20	11	56	6			296
8	Mjøndalen-Daler				26	2	4	2					34
9	Daler-Gulskogen	12			141	31	27	11	65	1			288
10	Gulskogen-Strømsøy				61	8	32	8	11				120
11	Strømsøy						1		27	1			29
	Sum lok 1-12	111	32	16	366	95	187	56	659	11	11	11	1555

Andre vannfuglarter: Sothøne: 9 ind. Bergsjø 13.01.
Vipe: 1 ind. Bergsjø 13.01.
Fiskemåke: 1 ad. ved Hokksund (lok. 5) 12.01.

Vestfosselva/Loselva

Forholdsvis store antall stokkand og kvinand i elva denne vinteren, ellers beskjedent med svaner. I alt 13 toppender i øvre del av elva er også mer enn normalt. Vanligvis ses noen få fossekaller, men ikke denne vinteren.

Lok nr.	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	SUM
1	Fiskumvannet-Vestfossen	20	29	19	13	47	2	130
2	Vestfossen-Haug			11		5		16
3	Haug-Hokksund	5		70		1		76
4	Loselva			13				13
	Sum lok. 1-4	25	29	113	13	53	2	235

Tellingene i 2006

Samlet telleresultat

Totalt ble det registrert 3129 vannfugler fordelt på 20 arter (se Tabell 9). Dette er en nedgang på ca 200 vannfugler fra fjoråret, noe som alene skyldes at det ble registrert færre gråmåker i år enn i fjor. For øvrig var det stort samsvar mellom antall svaner og ender mellom 2005 og 2006, bl.a. kun 3 færre knoppsvaner og en sangsvane mindre i vinter. Området viser langt større stabilitet som overvintringsområde for svaner enn for eksempel vassdargene i Indre Akershus, der antallene kan svinge mellom 100 og 500 individer for sangsvane – mens knoppsvane øker jevnt og trutt. Antall arter observert under tellingen er det høyeste vi har registrert så langt.

Nok en gang ble det rekordnotering for toppand, nå med over 300 ind. – nesten det dobbelte av fjorårets antall. Også sothøne ble registrert i rekordantall (44 ind.). Drammenselva var det viktigste tilholdsstedet for disse artene. I alt 5 lappfiskender i Begna er også det høyeste antallet som er registrert i løpet av de 15 årene med tellinger av vannfugl i januar i nedre/østre Buskerud.

Tabell 9. Resultater fra tellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud 27.01.2006. Havørn observert ved Skotselv 31.01. av Jan Trygve Bollerud og Erik Hardangen, og gråhegre ved Gomnes 02.02. av Viggo Ree.							
Art	Begna	Rands- elva	Storelva	Tyri- fjorden	Drammens- elva	Vestfoss- elva	Sum
Knoppsvane	8	12	53	124	135	42	374
Sangsvane	221	24	56	57	54	23	435
Sædgås					2		2
Kanadagås	10	1			2		13
Stokkand	1	90	70	48	498	23	730
Toppand	3	6	4	37	256		306
Bergand					1		1
Svartand				2			2
Kvinand	33	34	70	67	247	14	465
Lappfiskand	5						5
Laksand	21	7	18	20	68		134
Dvergdykker					2		2
Storskarv		1			10		11
Gråhegre				1			1
Havørn					1		1
Sothøne	1			16	26	1	44
Fiskemåke				14	15		29
Gråmåke				2	516		518
Svartbak					12		12
Fossefall	5	8		5	24	1	43
Sum vannfugl	308	183	271	394	1869	104	3129

Sør-Norge opplevde en betydelig forekomst av østlige sædgjess og tundragjess i januar 2006. I Drammenselva ved Langesøya ble det funnet to sædgjess som viste karakterer av den østlige underarten *rossicus* (disse ble også sett dagen etter av Steinar Stueflotten

(www.fugler.net). Dette er første gang sædgås er notert under disse vintertellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud. Av andre sjeldne vinterarter kan nevnes en bergand hunn ved Gulskogen i Drammenselva, to lappfiskandpar ved Bergsund og en hann i Mollvall (begge Begna), to svartandhanner ved Lerskallen i Tyrifjorden og to dvergdykker ved Åmot i Drammenselva. I alt 10 storskarver ble sett i Drammenselva mellom Steinberg og Strømsøy, mens ett ind. holdt til i Randselva nord for Viul.

De viktigste enkeltlokalitetene for svaner var Langstøa i Begna (159 sangsvaner), Storelva sør mellom Busund og Averøya (99 ind.), Nakkerudvika/Henovika i Tyrifjorden (64 ind.) og Bergsjø i Drammenselva (62 ind.). Flere lokaliteter i nedre del av Drammenselva hadde store flokker med stokkand, mens toppanda var mest tallrik i nedre del av Drammenselva, på Bergsjø og utenfor Lerskallen i Tyrifjorden.

Begna

I 2006 lå det noe is mellom Flaskerud og Bergsund og omkring Hallingby. Langt flere sangsvaner var samlet i elva enn de foregående årene, og til sammen 221 ind. er på linje med de bedre årene på 1990-tallet. I alt 5 lappfiskender ble observert i Begna, og dette er det beste resultatet for denne arten i løpet av de 15 årene med tellinger i nedre/østre Buskerud. For øvrig var det noe mindre stokkand og kvinand enn normalt, mens 8 knoppsvaner og 10 kanadagjess er mer enn vanlig.

Lok nr	Lokalitet	KN	SA	KA	ST	TO	KV	LF	LA	SO	FO	SU M
1	Høneren-Nes											-
2	Kongsstrømmen						8		1			9
3	Killingstrømmen										2	2
4	Killingstrømmen- Bergsund		4		1			4			1	10*
5	Bergsund-Eriksplassen		12				7		8		2	29
6	Garntangen-Hallingby	6	7				4		10			27*
7	Hallingby-Domningen	2	33				1					36*
8	Langstøa		159	10			8					177
9	Pålerud-Hen											-
10	Hen-Føllum		5									5
11	Mollvall		1			3	5	1	2	1		13
	Sum lok 1-11	8	221	10	1	3	33	5	21	1	5	308

Randselva

Randselva var som vanlig isfri under tellingene. Det ble registrert moderate antall av de fleste arter, med forholdsvis mange stokkender og svaner. Mest overraskende var en storskarv på den smale elvestrekningen ovenfor industriområdet på Viul.

Tabell 11. Resultater fra tellingene langs Randselva 27.01.2006.

Lok nr.	Lokalitet	KN	SA	KA	ST	TO	KV	LA	SK	FO	SUM
1	Aslakrud-Viul	10	18	1		6	18	7	1	2	63
2	Viul-Hvalsmoen		3							4	7
3	Hvalsmoen-Hønefoss	2	3		90		16			2	113
	Sum lok. 1-3	12	24	1	90	6	34	7	1	8	183

Storelva

Med gjenfrysingen av de sentrale gruntvannsområdene i Nordre Tyrifjorden rett forut for tellingen, ble det registrert atskillig mer vannfugl i nedre deler av Storelva enn vanlig. Særlig var knoppsvane, sangsvane og kvinand tallrike, men også mer stokkand enn normalt ble observert nedenfor Busundbrua. Bare 4 toppender derimot var litt uventet, da toppendene gjerne legger seg i nedre del av Storelva når Tyrifjorden fryser til.

Tabell 12 Resultater av tellingene i Storelva 27. 01.2006.

Lok. nr.	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	SUM
1	Hønefoss-Monsrud	2	4	31		15	1	53
2	Monsrud-Busund bru	3	1	9		4	1	18
3	Busund bru-Averøya	48	51	30	4	51	16	200
	Sum lok. 1-3	53	56	70	4	70	18	271

Tyrifjorden

Så seint som noen dager før tellingene var det aller meste av Storøysundet, Sælabonn og Nordfjorden isfrie, og store flokker med svaner og ender hadde tilhold i disse områdene. Kuldeperioden omkring tellingen gjorde at hele Storøysundet og Sælabonn, og det meste av Nordfjorden frøs til, og fuglene måtte forlate disse områdene. Trolig trakk mange sangsvaner opp i Begna, mens knoppsvanene og endene flyttet nedover mot Vikersund-området og Drammenselva. Selve hovedbassenget i fjorden var åpen, mens det lå ei tynn ishinne over det meste av vestsida (fra Nordfjorden til Drolsum).

Fortsatt lå det en del vannfugl i ytre deler av Nordfjorden, mens det som vanlig var lite fugl langs Gomneslandet. Ved Nakkerud var det samlet en del knoppsvaner og sangsvaner i Henovika og ut mot Fjellstangen, mens det lå en stor toppandflokk mellom isflakene ved Lerskallen. Her lå det også to svartandhanner, et sjeldent syn i innlandet midtvinters. Ved Vikersund var antall svaner og ender mindre enn det bruker å være når de viktigste gruntvannsområdene i Tyrifjorden er islagte.

Tabell 13 Resultater fra tellingene i Tyrifjorden 27.01.2006. # = helt islagt, % = tynn ishinne på deler av lokaliteten, - = ikke undersøkt.

Lok nr	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	SO	FI	GR	FO	AV	SUM
1	Steinsfjorden												#
2	Kroksundet												#
3	Storøysundet												#
4	Storøya-Geitøya	2				1	1						2
5	Sælabonn												#
6	Bønsnes-Gomnes	5				2	3			1		2	13
7	Onsakervika-Averøya	6				2							8
8	Nordfjorden	36		2	1	7		1					47*
9	Veholt-Tyristrand			5		1		9					15*
10	Nakkerudtangen-Fjellstangen	44	20	1		16			1				82
11	Fjellstangen-Drolsumtangen	7	2		31	17			13	1		2	73*
12	Drolsumtangen-Natveit	11	35	22	2	5	1				1		77*
13	Natveit-Vikersund	13		18	3	16	15	6			4		75
	Sum lok. 1-13	124	57	48	37	67	20	16	14	2	5	4	394

Andre vannfuglarter (AV): Svartand: 2 hanner ved Lerskallen (lok. 11)
 Gråhegre: 1 ind. fløy fra øst mot vest over Gomnes 02.02. (lok. 6)
 Lomvi: 1 ind. øst for Frognøya (lok. 6)

Drammenselva

Elva var isfri på hele strekningen fra Tyrifjorden til Drammensfjorden, med unntak av de midtre delene av Bergsjø. Det var ei tynn ishinne enkelte steder nord for Mjøndalen.

Drammenselva hadde klart mest vannfugl av de undersøkte vassdragene under tellingen, noe som var forventet når store deler av Tyrifjorden var islagt. Svanene opptrådte allikevel bare i moderate antall, mens endene var tallrike – særlig stokkand og toppand. Over 250 toppender er langt mer enn det som ble telt i hele undersøkelsesområdet i 2005, og dette var det beste året for toppand så langt i denne overvåkingen. Også sothøne var forholdsvis tallrik, med flokker på 17 ind. på Bergsjø og 7 ind. ved nybrua ved Mjøndalen.

Som vanlig var det på Bergsjø og på strekningene Steinberg til Mjøndalen og Langesøya til Gulskogen det ble registrert flest svaner og ender. Mer overraskende var det at det lå store flokker med stokkand, toppand og kvinand ved Strømsøy, hvor det tidligere bare er registrert små antall ender.

Det ble registrert mange sjeldne og uvanlige overvintringsarter i Drammenselva i 2006. Storskarv er bare sett en gang i Drammenselva tidligere under disse tellingene (i 2000), men i år ble det sett i alt 10 fugler på strekningen Steinberg-Strømsøy. Også i år lå det to dvergdykkere ved Åmot, mens bergand (hunn) ble sett nedenfor Gulskogbrua. Men den største overraskelsen under årets telling var nok de to sædgjessene som lå ved Langesøya. En ung havørn ble sett noen dager etter tellingen ved Skotselv.

Tabell 14 Resultater fra tellingene langs Drammenselva 27.01.2006.

Lok nr	Lokalitet	KN	SA	ST	TO	KV	LA	SK	SO	GR	SV	FO	AV	Sum
1	Bergsjø	46	16	16	66	45	27		17	6		3	17	265
2	Kalfoss - Sporpind		1			27	10					13		51
3	Åmot			77	9	3	4			7			2	102
4	Skotselv		18			7							1	26
5	Hellefoss-Hokksund	2	4	7		17						6		36
6	Hokksund-Horgen	8				15	2					1		26
7	Steinberg-Mjøndalen	32	11	142	53	35	7	2		44	2	1		329
8	Mjøndalen-Daler	10		29		8	3	2	7	82	4			145
9	Daler-Gulskogen	30	4	64	86	31	1		2	280	2		2	502
10	Gulskogen-Strømsøy	7		64	21	21	8	2		73	4		1	201
11	Strømsøy			99	21	38	6	4		24				192
	Sum lok 1-12	135	54	498	256	247	68	10	26	516	12	24	22	1869

Andre vannfuglarter (AV):

- Kanadagås: 2 ind. Bergsjø
- Sædgås: 2 ad. som viste karakterer av den østlige underarten *rossicus* ved Langesøya (lok. 9)
- Bergand: 1 hunnfarget ind. nedenfor Gulskogen bru (lok. 10)
- Dvergdykker: 2 ind. på nordsida av brua ved Åmot
- Havørn: 1 ungfugl sett ved Skotselv 31.01. (www.fugler.net)
- Fiskemåke: 15 ind. Bergsjø

Vestfosselva/Loselva

I Loselva var det et tynt islag i nedre deler, mens det de øvre delene (som vanlig) ikke ble undersøkt. Vestfosselva var som alltid isfri, men noe mindre åpent i utosen fra Fiskumvannet enn det pleier å være.

Tabell 15 Resultater av tellingene i Vestfosselva 27.01.2006.

Lok. nr.	Lokalitet	KN	SA	ST	KV	SO	FO	SUM
1	Fiskumvannet-Vestfossen	15	23	5	7	1	1	53
2	Vestfossen-Haug	19		12	4			35
3	Haug-Hokksund	8		6	3			17
4	Loselva							#
	Sum lok. 1-4	42	23	23	14	1	1	104

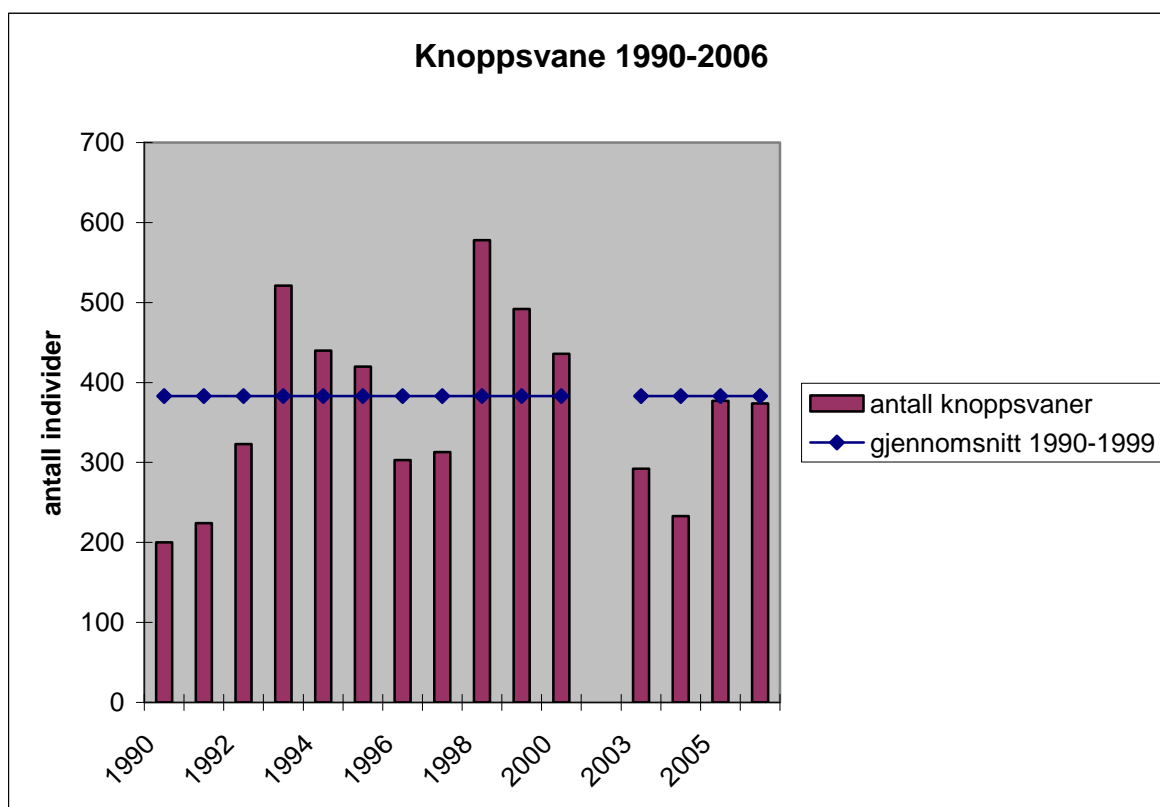
Samlet sett var det lite vannfugl i Vestfosselva, særlig tatt i betraktning at tellingene foregikk forholdsvis seint, og at store deler av Tyrifjorden var islagt. Det lå en del knoppsvaner i midtre del av elva og ved Vestfossen, mens så å si alle sangsvanene som vanlig lå i utosen av Fiskumvannet. For øvrig mindre antall enn gjennomsnittet med stokkand

og kvinand, mens toppand manglet helt – noe den sjeldent gjør i Vestfosselva. Ei sothøne lå i dammen ved Vestfossen sentrum sammen med en liten stokkandflokk.

Artskommentarer

Knoppsvane

Med 377 ind. i 2005 og 376 ind. i 2006 viser knoppsvane en forbausende stabil vinterbestand i området disse to årene. Nå vil det alltid være noen få fugler vi ikke får med oss under tellingene, slik som på ikke undersøkte deler av Drammenselva (oppstrøms og nedstrøms rekkevidden fra Skotselv), så det er nok litt tilfeldig at summene stemmer så godt overens. Ser vi litt lenger tilbake, er dette nærmere en dobling av antallet i 2004, mens det fortsatt er et stykke igjen til de beste årene på 1990-tallet, da antallet nådde nærmere 600 fugler på det meste (i 1998).

Figur 2. Antall registrerte knoppsvaner under midtvintertellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud i perioden 1990-2000 og 2003-2006, sammenholdt med gjennomsnittet for 1990-tallet.

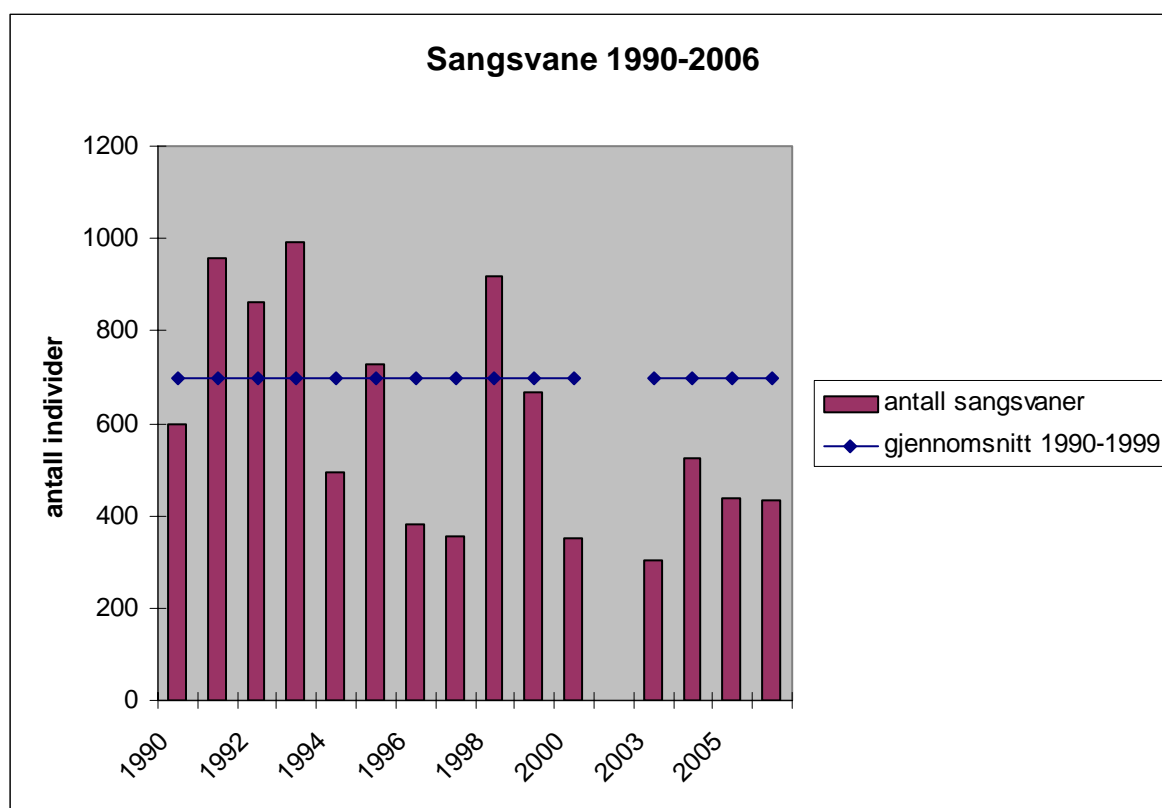
Med store deler av Tyrifjorden isfri under tellingene, lå de fleste fuglene i de gruntvannsområdene i Nordre Tyrifjorden i 2005, mens større islegging gjorde at fuglene konsentrerte seg i Drammenselva, i søndre del av Tyrifjorden og i nedre del av Storelva i 2005.

Sangsvane

De siste vintrene har antall overvintrende sangsvaner i det undersøkte området ligget på omlag en tredjedel av bestanden tidlig på 1990-tallet. Noe av dette kan forklares med en tendens til hardere vintre, men selv i en mild vinter som vinteren 2003/2004 var antallet bare noe høyere enn de to vintrene som rapporteres her. Så vi ser nok også en generell tilbakegang i bestanden i våre områder, noe som også understøttes av lavere antall under høsten i Nordre

Tyrifjorden. Sangsvanebestanden i Nordvest-Europa ble beregnet til nær 60 000 fugler etter en telling utført vinteren 1994/95, og en ny telling vinteren 1999/2000 skulle gi grunnlaget for å vurdere eventuelle endringer i bestanden. Tallene fra denne tellingen er imidlertid fortsatt ikke bearbeidet, så det er for tidlig å si om det vi ser i vassdragene i Buskerud også gjelder for hele den vestpalearktiske bestanden.

Tellingene i 2005 inngikk i en ny europeisk sangsvanetelling, som heller ikke er rapportert ennå. Tallene for Sør-Norge er imidlertid kjent, da tellingene i denne delen av landet ble koordinert av en av forfatterne. Den viste at nedre/østre Buskerud var et av fem kjerneområder for sangsvane i Sør-Norge – sammen med Indre Akershus, Midt-Telemark, Jæren/Dalane og Nord-Møre. Tellingene i 2005 viste en liten nedgang fra 2004, mens antallet også for denne arten var svært stabilt mellom 2005 og 2006 (436 og 435 ind.). I 2005 lå en svært stor andel av fuglene lå i Tyrifjorden, mens sangsvanenes gamle kjerneområde; Begna mellom Hen og Hallingby (og spesielt Langstøa), var det klart viktigste i 2006. For øvrig lå det i 2006 en del fugler i nedre del av Storelva.

Figur 2. Antall registrerte sangsvaner under midtvintertellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud i perioden 1990-2000 og 2003-2006, sammenholdt med gjennomsnittet for 1990-tallet.

Sædgås

Innrykket av østlige sædgjess i Sør-Norge i januar 2006 ble registrert også i Buskerud, ved at to individer som viste karakterene til underarten *rossicus* ble sett på landsida av Drammeselva øst for Langesøya. Fuglene ble også funnet igjen ved Berskog av Steinar Stueflotten dagen etter tellingen, den 28.01. (www.fugler.net). Dette er første gangen arten er registrert under denne overvåkingen.

Kanadagås

På tross av en mild vinter ble det registrert få fugler både i 2005 og 2006, og langt færre enn i de beste årene på 1990-tallet. Noe overraskende ble det registrert langt flere fugler i Sperillen enn i Tyrifjorden i 2005, og den eneste lokaliteten med en flokk med kanadagjess i

2006 var Langstøa i Begna. På 1990-tallet var det gjerne ved Vikersund, i Bergsjø og i nedre dl av Drammenselva (omkring Gulskogen) at de store flokkene med kanadagjess ble påtruffet vinterstid.

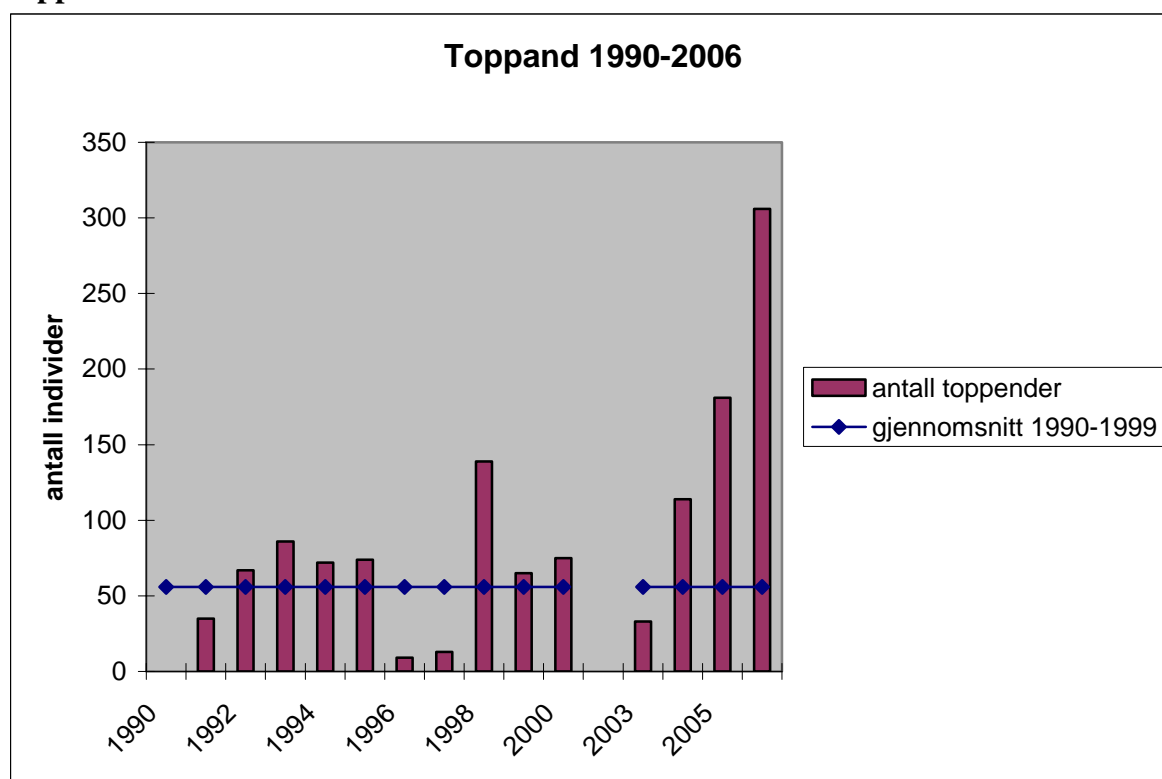
Brunnakke

To fugler ble sett i Storøysundet 15.01.2005, og arten er dermed sett i 4 av 15 vintrer med tellinger av vannfugl vinterstid i Drammensvassdraget i Buskerud.

Stokkand

Også stokkand viste stabil bestand mellom 2005 og 2006, og mellom 700 og 750 fugler er like omkring gjennomsnittet for 1990-tallet. Bare i ekstremt milde vintrer går antallet stokkender over 1000 ind. i vassdraget, mens det i særlig harde vintrer kan bli redusert til bare i overkant av 200 fugler – slik som i 2003.

Toppand

Figur 3. Antall registrerte toppender under midtvintertellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud i perioden 1990-2000 og 2003-2006, sammenholdt med gjennomsnittet for 1990-tallet.

Toppand er en forholdsvis ny overvintringsart i vassdragene i Buskerud, og det var først vinteren 1990/91 arten ble observert i noe antall. I alt 181 ind. i 2005 og 306 ind. i 2006 representerer de to beste årsresultatene for denne arten i overvåkningsperioden. I 2005 var en stor del av fuglene samlet i Tyrifjorden, mens det i 2006 var samlet usedvanlig mange toppender i nedre del av Drammenselva, på lokaliteter hvor det tidligere ikke er sett toppender eller bare noe få individer.

Fortsatt er bestanden temmelig ustabil, og en hard vinter – som i 2003 – trekker i langt større andel av fuglene ut fra regionen. Dette er nok et mønster som trolig vil vise også videre framover.

Bergand

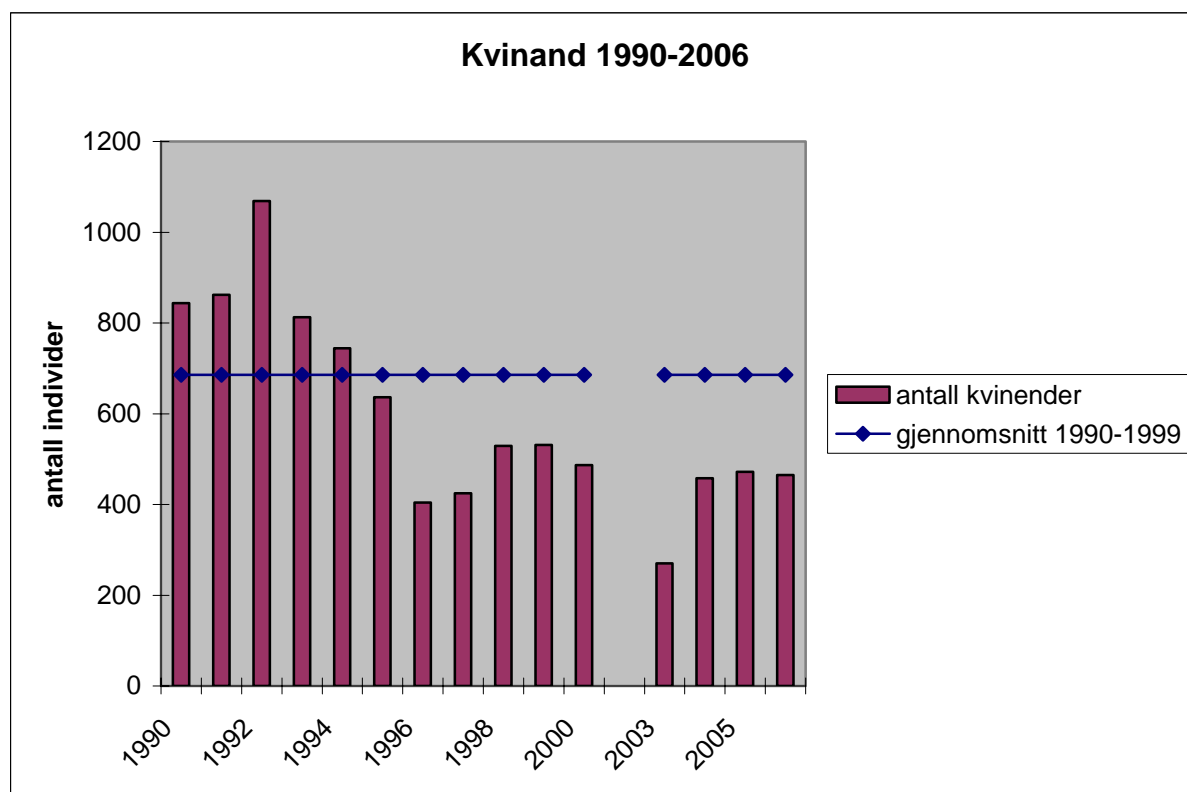
I 2006 ble det sett en bergand hunn i Drammenselva nedenfor Gulskogenbrua. Dette er bare 3. vinteren med registreringer av denne arten i vassdraget. Tidligere på vinteren lå det opptil 5 ind. i Nordfjorden utenfor Røsshholmstranda.

Svartand

Også svartand er en sjelden vinterart i Buskerud, og i 2006 ble 2 hanner observert ved Lerskallen i Tyrifjorden (Modum). Dette er første gangen arten er registrert i forbindelse med denne overvåkningen.

Kvinand

Siden 1996 har vinterbestanden av kvinand vært svært stabil i vassdraget, med unntak av den harde vinteren 2002/03, da bestanden ble halvert. På første halvdel av 1990-tallet lå imidlertid antallet langt høyere, med over 1000 ind. det beste året (1992). De beste områdene for arten er også ganske stabilt fra år til år, selv om gjenfrysningen av Tyrifjorden selvsagt gjør at det kan bli store forskjeller fra år til år her. Som regel er det Kongsstrømmen i Sperillen, nedre del av Storelva, Bergsjø og nedre del av Drammenselva som er kjerneområdene – også slik i 2006.

Figur 4. Antall registrerte kvinender under midtvintertellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud i perioden 1990-2000 og 2003-2006, sammenholdt med gjennomsnittet for 1990-tallet.

Lappfiskand

Arten ble ikke observert i 2005, men slo til med rekordartede 5 ind. i Begna i 2006. Disse fordelte seg på 2 par ved Bergsund og 1 hann på Mollvall i Hønefoss. Lappfiskand har blitt sett under om lag halvparten av de utførte vintertellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud siden 1990.

Laksand

Laksandbestanden har vært rimelig stabil hele overvåkningsperioden, og de to siste vintrenes resultat er svært nær gjennomsnittet for 1990-tallet. I 2005 var en stor del av fuglene samlet i Steinsfjorden, Kroksundet og Storøysundet, noe som er uvanlig. I 2006 var det en mer normal fordeling, med flest fugler i midtre del av Begna og i Vikersund-Bergsjø-området.

Dvergdykker

Ett ind. ved Mælingen var den eneste observasjonen i 2005, og den første i Storelva under vintertellingene av vannfugl i Buskerud. I 2006 ble to ind. sett nord for brua ved Åmot, og dette er en ganske fast lokalitet for arten midtvinters.

Storskarv

Den ene fuglen som ble sett ved Geitøya 15.01.2005 var den andre observasjonen i forbindelse med disse midtvintertellingene, men i 2006 skjedde det en markant økning i antall fugler. Hele 10 ind. ble sett i nedre del av Drammenselva, mens en fugl hadde tilhold i Randselva ovenfor Viul. Vi kan vel regne med at storskarv blir en hyppigere overvintringsart også i våre vassdrag framover, med tanke på den ekspansjonen som har skjedd og fortsatt skjer med hekkebestanden av underarten *sinensis* (mellomskarv) i Sør-Norge.

Gråhegre

Heller ikke gråhegre blir registrert så ofte under disse tellingene. I 2005 ble en fugl sett i Onsakervika 15.01.2005, mens det 02.02.2006 (seks dager etter tellingen) ble sett 1 ind. i flukt fra øst mot vest over Gornes. Med dette er arten registrert i 5 av 15 år med vintertellinger av vannfugl i vassdraget.

Havørn

I 2006 ble det observert en ung havørn langs Drammenselva ved Skotselv 31.01. (www.fugler.net). Dette er 3. året arten registreres i forbindelse med disse tellingene, alle observasjonene er gjort langs Drammenselva og i den siste overvåkningsperioden (2003-2006). Dette er den samme utvikling vi ser for havørn i andre innlandsvassdrag i Sørøst-Norge vinterstid.

Sothøne

Sothøne har en liten og ustabil overvintringsbestand i vassdraget, og antall svinger mye med vintertemperaturen. Både 2005 og 2006 var forholdsvis milde vintre. Tatt i betraktning at tellingene ble utført seinere i 2006, og at det denne vinteren var en mer normal situasjon – var det overraskende at det største antallet ble registrert i 2006. I alt 44 ind. er også det høyeste antallet som er registrert under overvåkingen.

Vipe

De ekstreme værforholdene rett forut for tellingene i 2005 gjorde at vipe ble registrert for første gang under disse tellingene, og med i alt 4 fugler på 3 lokaliteter (omkring Vikersund). Vipa startet vartrekket usedvanlig tidlig dette året, og det ble gjort en rekke observasjoner av arten i Sør-Norge i midten av januar 2005 – hvorav flere i innlandet (www.fugler.net).

Tabell 16. Samlet telleresultat for de årlige vintertellingene av vannfugl i Nedre/Østre Buskerud i periodene 1990-2000 og 2003-2006.

Art	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000		2003	2004	2005	2006
KNOPPSVANE	200	224	323	521	440	420	303	313	578	492	436		292	233	377	374
DVERGSVANE			1													
SANGSVANE	600	958	863	994	492	727	380	354	920	669	349		302	526	436	435
SÆDGÅS																2
KORTNEBBGÅS									1							
GRÅGÅS			3	1												
KANADAGÅS	68	88	146	166	10	47	2	1	109	7	11		1	20	33	13
BRUNNAKKE		1							1	1					2	
SNADDERAND						1										
KRIKKAND			2													
STOKKAND	372	602	1049	1329	760	766	540	792	793	793	875		228	692	750	730
STJERTAND									1		1					
TÄFFELAND			1	1					1	2	1					
TOPPAND		35	67	86	72	74	9	13	139	65	75		33	114	181	306
BERGAND				2					1							1
HAVELLE						1										
SVARTAND																2
KVINAND	844	862	1069	813	744	636	404	425	529	531	487		270	458	472	465
LAPPFISKAND		1	1						4	2	3			3		5
SILAND	3				1		1	1	1	1						
LAKSAND	105	127	154	121	99	118	126	102	184	140	120		82	132	127	134
DVERGDYKKER	1	6	4	5	1	5	3	4	3	8	1		1	2	1	2
TOPPDYKKER	1															
GRÅSTRUPEDYKKER									1							
STORSKARV											1				1	11
GRÅHEGRE			3	4						1					1	1
HAVØRN													1	1		1
VANNRIKSE									1							
SOTHØNE		2	2	8	3	3			25	18	35		3	5	22	44
VIPE															4	
HETTEMÅKE									1							
FISKEMÅKE	4	20	6	38	26	7		1	10	12	20			10	26	29
GRÅMÅKE	420	225	291	998	155	219	174	697	551	407	511		100	324	973	465
GRØNLANDSMÅKE										1						
SVARTBAK	5	2	2	29	7	15	3	18	28	28	23			3	15	12
KRYKKJE													1		4	
LOMVI													4			2
ÍSUGL							1									
FOSSEKALL	(15)	65	32	44	72	54	55	73	27	112	46		36	9	37	43
SUM VANNUGL	2638	3210	4019	5140	2882	3093	2016	2766	3909	3291	2995		1353	2532	3482	3129
ANTALL ARTER	13	15	19	17	14	15	13	13	23	19	17		13	15	17	20
ARTER TOTALT		17	22	23	23	25	26	26	31	32	33		36	36	37	39

Fiskemåke

De mange fiskemåkene i Tyrifjorden i januar 2005 ble trolig også ført inn fra kysten av det ekstreme været. Arten er ellers fåtallig i området vinterstid. Også i 2006 ble det registrert mer fiskemåker enn normalt, og nå var de fleste fuglene samlet på Bergsjø.

Gråmåke

Vinterbestanden av gråmåke i området varierer mye med vinterklimaet, og med en mild vinter øker bestanden kraftig – slik tilfellet var i 2004/2005. De fleste fuglene ble dette året sett ved avfallsplassen ved Åmot (450 ind.). I 2005 var det flest fugler samlet i nedre del av Drammenselva – noe som er mer normalt. Dette året ble det kun registrert et fåtalls fugler ved Åmot.

Svartbak

Situasjonen er den samme for svartbak som for gråmåke, men langt færre fugler blir observert. I alt 10-15 ind. både i 2005 og 2006 er for så vidt ganske ”normale” tall for arten.

Krykkje

De ekstremt harde sør- og sørvestlige vindene i forkant av tellingene i januar 2005 førte også i alt 4 krykkjer innover landet til Vikersund, Nordfjorden og også helt inn til Sperillen. Ved Vikersund ble en 2k-fugl sett mellom Mådum rådhus og brua på formiddagen den 13.01., mens to voksne fugler ble sett innerst i Nordfjorden litt seinere på dagen. Den 14.01. ble det sett ei ung krykkje (2k) på Sperillen utenfor Buttingsrud. Denne lettet og fløy sørover langs fjorden. Dette kan teoretisk ha vært den samme fuglen som ble sett ved Vikersund dagen før.

Fossefall

Områdene tilhørende Hvalsmoen militærleir er nå åpnet for allmenn ferdsel, og dette gjorde at antall observerte fossefall i Randselva økte en del i 2005 og 2006 sammenlignet med foregående år. I 2006 var det også mer fossefall i Drammenselva og ved Vikersund enn det vi vanligvis registrerer.

Litteratur

- Larsen, B. H. 1992. Vintertellinger av vannfugl i Buskerud 1992. *Buskskvetten* 8: 6-16.
- Larsen, B. H. 1993. Vintertellinger av vannfugl i Nedre Buskerud januar 1991. Fylkesmannen i Buskerud. Rapport nr 7 - 1993. 16 s.
- Larsen, B. H. 1993. Vintertellinger av vannfugl i Nedre Buskerud 1993. Norsk Ornitologisk Forening, Ringerike lokallag. Rapport, 18 s.
- Larsen, B. H. 1996a. Vintertellinger av vannfugl i Nedre Buskerud 15.-16. januar 1994 og 14.-15. januar 1995. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. Rapport, 17 s.
- Larsen, B. H. 1996b. Overvåkning av overvintrende vannfugl i nedre/østre deler av Buskerud 1990-94. *Fugler og natur i Buskerud*. Rapport nr 1 - 1996 Årgang 3. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Buskerud. 72 s.
- Larsen, B. H. 1996c. Vintertellinger av vannfugl i nedre/østre Buskerud 13.-14. januar 1996. *Fugler og natur i Buskerud*. Rapport nr 2 - 1996 Årgang 3. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Buskerud. 14 s.
- Larsen, B. H. 1997. Vannfugltellinger i Nedre/Østre Buskerud i januar 1997. *Buskskvetten* 13: 33-43.
- Larsen, B. H. 1998. Vintertellinger av vannfugl i Nedre/Østre Buskerud 11.-14. januar 1998. *Buskskvetten* 14: 45-59.

- Larsen B. H. 1999. Vintertellinger av vannfugl i nedre/østre Buskerud januar 1999. *Buskskvetten* 15: 27-36.
- Larsen, B. H., Hals, J. L. & Myrmo, K. 2000. Vannfugltelling i nedre Buskerud 15.-18. januar 2000. *Buskskvetten* 16: 40-48.
- Larsen, B. H., Myrmo, K. & Ree, V. 2003. Vannfugltelling i Drammensvassdraget 8.-9. januar 2003. *Buskskvetten* 19: 36-44.
- Larsen, B. H. & Myrmo, K. 2004. Vannfugltelling i Drammensvassdraget 12.-15. januar 2004. *Buskskvetten* på nett: <http://home.no.net/nofbu/Buskskvetten/Arkiv/2004/Vintertellinger%202004.pdf>